

Kotilukiosta kotiyliopistoksi

Lukiolaisten näkemyksiä yliopistokampuksella opiskelun merkityksestä heidän jatkokouluttautumisvalintoihinsa

Tiina Lehtola & Anna Wallin & Merja Kuisma & Jari Eskola

Johdanto

Tampereen normaalikoulu siirtyi Tampereen yliopiston alaisuuteen jo 1970-luvulla, ja vaikka sillä on ollut vahva yhteys ja jatkuva vuoropuhelu yliopiston eri toimijoiden välillä, on se kuitenkin toiminut yliopistosta erillään omassa kiinteistössään – aina vuoden 2016 syksyyn asti, jolloin normaalikoulun lukiolaiset siirtyivät pysyvästi opiskelemaan Tampereen yliopiston kampukselle (Normaalikoulun esittely 2017). Tämä koulutuspoliittisesti ainutkertainen ratkaisu tarjoaa mielenkiintoisen tutkimuskohteen, ja tässä artikkelissa perehdymme ilmiöön tarkastelemalla Tampereen normaalikoulun lukiolaisten näkemyksiä yliopistokampuksella opiskelun merkityksestä heidän jatkokouluttautumisvalintoihinsa.

Lukio-opiskelijoiden sijoittuminen ja kotiutuminen yliopistokampukselle ei luo haasteita pelkästään lukiolaisille, vaan myös yliopiston ja lukion henkilökunnalle sekä lukiolaisten vanhemmille. Uuden toimintakulttuurin kehittäminen kuuluuakin kaikille näille tahoille. (OPH 2015.) Hyvin sujunut kotiutuminen ja erilaiset opiskeluun ja opiskeluympäristöön liittyvät myönteiset kokemukset opintojen aikana sitouttavat ja innostavat lukiolaista opiskeluun (OPH 2015) ja voivat siten motivoida lukiolaista hakeutumaan yliopisto-opintoihin.

Lukion toimintakulttuurin kehittämisen keskeisiin teemoihin kuuluvat oppiva yhteisö, osallisuus ja yhteisöllisyys, hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus

sekä kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus. Oppivan yhteisön tavoitteena on vahvistaa oppilaiden myönteistä asennetta oppimiseen kehittämällä oppimista vahvistavia käytäntöjä opiskelijalähtöisesti. Opiskelijan myönteinen asenne oppimiseen luo perustan elinikäiselle oppimiselle. (OPH 2015.) Osallisuudella ja yhteisöllisyyden kehittämisellä pyritään kannustamaan opiskelijoita ilmaisemaan rohkeasti mielipiteensä sekä innostamaan heitä aktiivisuuteen esimerkiksi opiskelijakunnan ja tutortoiminnan kautta. Hyvinvoinnin ja kestäväen tulevaisuuden teeman kautta kannustetaan opiskelijoita pitämään huolta terveydestään sekä edistetään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Toimintatavoilla pyritään tukemaan hyvää ilmapiiriä ja turvallisuutta. Yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon tähtää myös kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus niin, että eri kielet ja uskonnot voivat elää rinnakkain keskenään ja että niiden moninaisuutta myös arvostetaan. (OPH 2015.) Opettajan tehtävänä on auttaa opiskelijaa ymmärtämään, että nykyinen opiskelupaikka on vain yksi askel elinikäisessä oppimisessa. Elinikäinen oppiminen on enemmän asenne kuin yksittäinen toiminta ja on tärkeää, että oppilaat tunnistavat tavat, joilla juuri he oppivat. (Doyle 2008.)

Koulun henkisen tuttuuden on havaittu vaikuttavan koulumyönteisyyttä parantavasti. Erityisesti vuorovaikutus opettajan kanssa on noussut voimakkaimmaksi koulumyönteisyyteen vaikuttavaksi tekijäksi ennen muita opiskeluympäristöön liittyviä tekijöitä. (Kalalahti 2007.) Myös fyysisellä oppimisympäristöllä on merkittävä vaikutus oppimistuloksiin ja siten myös koulumyönteisyyteen (Brooks 2010). Itse oppimisympäristöä voidaan lähestyä useammasta eri ulottuvuudesta kuten psykologisesta ja sosiaalisesta näkökulmasta, fyysisestä näkökulmasta ja pedagogisesta näkökulmasta. On havaittu, että eri toimijat painottavat eri näkökulmia miettiessään oppimisympäristön hyvyyttä. Esimerkiksi oppilaat korostavat oppimisympäristön fyysisiä puitteita kun taas opettajat keskittyvät useimmin pedagogisiin asioihin. (Piispanen 2008.) Fyysinen opiskeluympäristö voidaan ymmärtää fyysisenä tilana ja toimintaympäristönä. Fyysinen ympäristö on siten rakennukset ja tilat, joissa ollaan sekä kalusteet ja välineet, joiden avulla työskennellään. Lisäksi fyysiseen opiskeluympäristöön voidaan lukea myös käytössä oleva opetusteknologia. (OPH 2004.)

Sosiaaliin tekijöihin voidaan lukea sekä sosiaaliseen oppimisympäristöön että muihin sosiaaliin tekijöihin liittyvät asiat. Sosiaalinen oppimisympäristö käsittää sosiaalisen verkoston, johon vaikuttavat kaikki oppimistilanteessa olevat ihmiset ja heidän välillään tapahtuva vuorovaikutus. Muut sosiaaliset tekijät käsittävät esimerkiksi perhesuhteet ja koulun ulkopuoliset kaverisuhteet. (OPH 2004.) Suomalaiset nuoret suunnittelevat opintoursaansa enimmäkseen kaikkein läheisimpien ihmisten kanssa. Vanhemmat ovat tässä merkittävässä roolissa, vaikka muillakin sosiaalisilla suhteilla – kuten kaverisuhteilla – on merkityksensä opintoursaa suunniteltaessa ja tavoitteiden asettamisessa. Nuoret, jotka saivat vanhemmiltaan tukea uravalinnassaan, uskoivat myös useammin saavuttavansa tavoitteet kuin sellaiset nuoret jotka eivät tukea saaneet. Mielenkiintoista on, että vain harva nuori nimeää uratavoitteen tukijaksi opettajan tai opinto-ohjaajan. (Tynkkynen 2013.) Tilastojen mukaan vuoden 2015 ylioppilaista vain 16 % jatkoi yliopistokoulutuksessa, vaikka 37 % heistä haki pelkästään sinne. Ammattikorkeakoulutuksessa heistä jatkoi 11 prosenttia ja ammatillisessa koulutuksessa 5 %. Kaikkiaan korkeakoulutasolle haki 75 % ylioppilaista. Lähes 70 % tuoreista ylioppilaista jäi kuitenkin tutkintotavoitteisen koulutuksen ulkopuolelle. (Suomen virallinen tilasto 2016.)

Fyysisen opiskeluympäristön ja sosiaalisen oppimisympäristön lisäksi voidaan erottaa myös psyykinen oppimisympäristö, joka käsittää kognitiivisen ympäristön eli oppimisen kohteina olevat tiedot ja taidot, sekä emotionaalisen ympäristön, joka pitää sisällään henkilön tunteet ja motivaation (OPH 2004). Nuoret voivat olla erittäin kunnianhimoisia ja asettaa itselleen korkeita koulutuksellisia tavoitteita. Tämä voi lisätä riskiä uupumukseen, jonka on todettu hidastavan opintoja etenkin niiden nivelpäiväsuorituksissa – esimerkiksi siirryttäessä lukiosta jatko-opintoihin. Uupumus voi siis lisätä välivuosi määrää, ja useampi välivuosi lisää riskiä jäädä kokonaan koulutuksen ulkopuolelle. (Salmela-Aro & Tuominen-Soini 2013.) Tähän onkin kiinnitetty huomiota lukio-uudistuksessa, jossa tavoitteena on kehittää lukioihin yhteisöllisempi ja osallistavampi toimintakulttuuri sekä kehittää oppimista vahvistavia käytänteitä (Salmela-Aro & Tuominen-Soini 2013; OPH 2015).

Lukion toimintojen sijoittuminen yliopistokampanjalle on Suomessa ainutkertaista, ja siksi erittäin mielenkiintoinen tutkimuskohde. Aikaisempaa

tutkimusaineistoa ei aiheeseen liittyen juuri löydy. Suomessa lukio-yliopisto-yhteistyö on keskittynyt lähinnä mahdollisuuteen suorittaa lukio-opintojen aikana tiettyjä yliopiston kursseja. Tämä on toisaalta yksi keino houkutella opiskelijoita juuri kursseja tarjoavan yliopiston opiskelijaksi, sillä suoritettuja kursseja voidaan monesti hyväksilukea vain kurssin järjestävän yliopiston opintoihin. Esimerkiksi lukuvuonna 2016–2017 apulaisrehtori Jere Lepolan mukaan Tampereen yliopiston normaalikoulun lukion oppilaista 12 valitsi yliopistokursseja ja lukion kursseille osallistuneita yliopisto-opiskelijoita on ollut vastaava määrä. Kansainvälisesti tarkasteltuna mm. Yhdysvalloissa yliopistot tarjoavat high school -opiskelijoille yliopiston kursseja viikonloppukursseina tai kesäkuukausina suoritettavaksi helpottaakseen mahdollisten myöhempien opintojen aloittamista niissä (NYU 2017; Columbia University 2017).

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme:

- 1) *Minkälaiset seikat fyysisessä opiskeluympäristössä, psyykkisessä oppimisympäristössä sekä sosiaalisissa tekijöissä voivat vaikuttaa siihen, että opiskelija hakee opiskelemaan jo tutussa opiskeluympäristössä toimivaan yliopistoon?*
- 2) *Miksi opiskelija haluaisi ehdottomasti hakea johonkin muuhun kuin Tampereen yliopistoon?*

Lukion ensimmäisen vuoden opiskelijat ovat tutkimusaineiston keräämisen ajankohtana ehtineet opiskella lähes yhden lukukauden yliopiston tiloissa ja ovat nähneet ja kokeneet tänä aikana monenlaista. Tutkimuksen kannalta olemme siis kiinnostuneita siitä, kuinka lukioaikainen opiskelu ja erilaiset arjen kokemukset yliopistokampuksella mahdollisesti vaikuttavat opiskelijoiden mielikuviin ja ajatuksiin Tampereen yliopistosta opiskelupaikkana.

Tutkimusaineisto ja -menetelmä

Tutkimuksen aineisto (N=47) kerättiin eläytymismenetelmällä joulukuussa 2016 Tampereen yliopiston normaalikoulun lukion ensimmäisen vuoden opiskelijoilta. Eläytymismenetelmä valittiin tutkimusmenetelmäksi, koska tutkimuksen tarkoituksena oli saada tietoa niistä arvoista, asenteista, käsityksistä ja uskomuksista, jotka vaikuttavat lukiolaisten päätöksiin tulevasta opiskelupaikasta, ei niinkään tosiasiallista tietoa siitä, mihin opiskelijat ajattelevat

tulevaisuudessa hakea. Eläytymismenetelmällä saadaankin tietoa tutkittavien subjektiivisista näkemyksistä, eikä tarinoista pystytäkään tekemään suoria johtopäätöksiä siitä, miten vastaajat todellisuudessa toimisivat kertomusta vastaavassa tilanteessa (ks. Wallin, Helenius, Saaranen-Kauppinen & Eskola 2015).

Tutkimuksessa käytetyissä kehyskertomuksissa vastaajia pyydettiin eläytymään tilanteeseen, jossa he tulevaisuudessa joko hakevat Tampereen yliopistoon tai johonkin muuhun yliopistoon, ja kertomaan miten he ovat päätyneet tähän ratkaisuun. Kehyskertomus pyrittiin pitämään mahdollisimman lyhyenä, jotta vastaajia johdateltaisiin mahdollisimman vähän (ks. Eskola & Wallin 2015; Eskola ym. 2017). Molemmissa kehyskertomuksissa eläytyjä on opiskellut yliopistokampuksella useamman vuoden ja hakee opiskelemaan yliopistoon; kehyskertomuksen ensimmäisessä variaatiossa (A) Tampereen yliopistoon ja toisessa variaatiossa (B) jonnekin muualle kuin Tampereen yliopistoon:

- A. *On kevät vuonna 2019. Olet kirjoittamassa ylioppilaaksi, jonka jälkeen olet päättänyt hakea opiskelemaan yliopistoon. Opiskelu yliopiston tiloissa on saanut sinut vakuuttumaan siitä, että haluat hakea juuri Tampereen yliopistoon. Eläydy tilanteeseen ja kirjoita pieni tarina siitä, miten olet päätynyt tähän ratkaisuun?*
- B. *On kevät vuonna 2019. Olet kirjoittamassa ylioppilaaksi, jonka jälkeen olet päättänyt hakea opiskelemaan yliopistoon. Opiskelu yliopiston tiloissa on saanut sinut vakuuttumaan siitä, että haluat ehdottomasti hakea opiskelijaksi johonkin muualle kuin Tampereen yliopistoon. Eläydy tilanteeseen ja kirjoita pieni tarina siitä, miten olet päätynyt tähän ratkaisuun?*

Tutkimusaineisto kerättiin saman aineistonkeruutilaisuuden aikana opiskelijakunnan yleiskokouksen jälkeen. Tilaisuudessa vastaajat ohjeistettiin tehtävään lyhyesti ja mahdollisimman vähän kertomuksiin johdatellen. Vastaajille annettiin aikaa tarinoiden kirjoittamiseen noin 20 minuuttia. Tarinat kirjoitettiin käsin A4-arkille, joihin oli kopioitu kehyskertomukset paperin yläreunaan. Vastauspaperit jaettiin nipuissa vastaajille. Niput oli lajiteltu niin, että joka toisessa paperissa oli johdantona kehyskertomus A ja joka toisessa kehyskertomus B. Näin toivottiin saatavan sama määrä molempien kehyskertomusten pohjalta kirjoitettuja tarinoita. Eläytymismenetelmäaineisto kerätään yleensä lähes poikkeuksetta anonyymisti (Wallin ym. 2015), ja myös tässä

tutkimuksessa vastaajille kerrottiin, että vastauspaperiin ei täytetä nimeä tai muita tunnistautumistietoja. Tutkimuksessa ei kerätty muitakaan taustatietoja, kuten esimerkiksi ikää, koska kaikki vastaajat olivat saman ikäluokan opiskelijoita tai ainakin hyvin lähellä toistensa ikää. Tutkimuksen tarkoituksena ei ollut vertailla vastauksia taustatietojen perusteella, joten myöskään muita taustatietoja ei kerätty.

Yhteensä vastauksia kertyi 54, joista seitsemän jätettiin analyysin ulkopuolelle epäasiallisten vastausten takia. Aineisto koostui siten 47 kertomuksesta, joista 23 oli kirjoitettu kehyskertomus A:n johdannon pohjalta, ja 24 kehyskertomuksen B johdantelemana. Kertomusten pituudet vaihtelivat yhden lauseen mittaisista vastauksista viiden–kuuden lauseen tarinoihin. Tarinat olivat eläytymismenetelmävastauksiksi jokseenkin lyhyitä, mutta niissä esiintyi kuitenkin monia tutkimuksen kannalta olennaisia ja toisistaan selkeästi erottuvia näkökulmia.

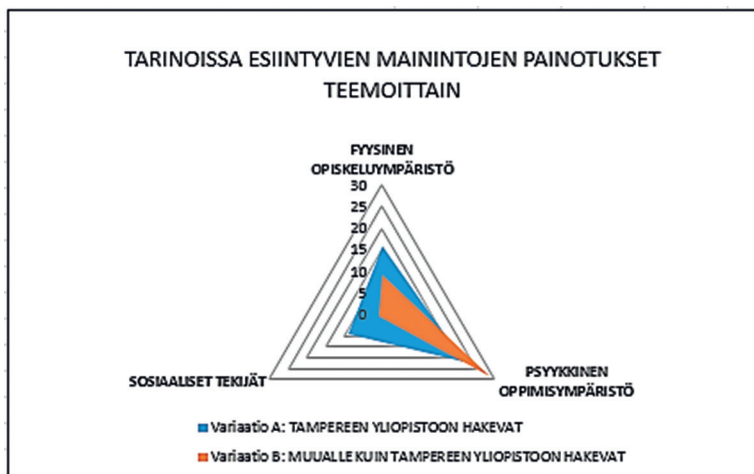
Aineiston analyysi aloitettiin lajittelemalla eri kehyskertomukset omiin pinoihin. Tämän jälkeen ne identifioitiin kirjain- ja numerokoodilla (ensimmäisen variaation kertomukset A01, A02, jne. ja toisen variaation kertomukset B01, B02, jne.) ja litteroitiin sanatarkasti yhteen Word-tiedostoon. Aineistoa kertyi yhteensä seitsemän sivua (fontti Calibri, fonttikoko 11, riviväli 1), joista ensimmäinen sivu oli yleiskuvausta aineiston keräämisestä, kehyskertomuksista sekä vastausmääristä. Aineisto teemoiteltiin aineistolähtöisesti ja analyysi eteni aineiston huolellisesta lukemisesta ja jäsentelystä kohti kokoavaa ja tutkimuskysymysten mukaista teemoittelua. Aluksi tarinoiden lauseista lihavoitiin avainsanat tai lauseen osat, jotka nimettiin niitä kuvaavilla tavoilla ja jäsennettiin alateemoiksi (esimerkiksi opiskelumahdollisuudet, tuttu ja turvallinen, mukavat kokemukset jne.) taulukkolaskentaohjelmassa. Samalla laskettiin myös yksittäisten mainintojen esiintyvyyksiä ja muodostettiin teemoista esiintyvyydsmatriisit. Kaiken kaikkiaan kehyskertomuksen A-variaation tarinoissa erillisiä mainintoja kertyi 47 kappaletta ja B-variaation tarinoissa 39 kappaletta. Lopuksi yksittäiset alateemat ryhmiteltiin vielä ylateemoihin (fyysinen opiskeluympäristö, psyykinen oppimisympäristö, sosiaaliset tekijät) teemoja yhdistävien tekijöiden mukaisesti.

Tämän tutkimuksen vastaukset kerättiin pelkästään Tampereen yliopiston normaalikoulun lukion ensimmäisen luokan opiskelijoilta tilanteessa, jossa normaalikoulun lukio oli ehtinyt toimia yliopistokampuksella lähes yhden lukukauden. Muissa Suomen lukioissa ei ole toteutettu vastaavaa toimintojen sijoittamista yliopistokampukselle muuta kuin väistötilaratkaisuin. Tulokset eivät siten ole yleistettävissä muihin lukioihin.

Tulokset

Molempien kehyskertomusten johdannon pohjalta kirjoitetuissa tarinoissa esiintyi kolme pääteemaa: psyykkinen oppimisympäristö, fyysinen opiskeluympäristö sekä sosiaaliset tekijät. Psyykkinen oppimisympäristö sisältää esimerkiksi oppimisen kohteena olevat tiedot ja taidot sekä henkilön tunteet ja motivaation. Fyysinen oppimisympäristö on rakennukset ja tilat missä toimitaan sekä kalusteet ja välineet mukaan lukien oppimisteknologia. Sosiaaliisiin tekijöihin liittyvät esimerkiksi perhesuhteet, kaverisuhteet ja sosiaalinen oppimisympäristö sekä niihin liittyvä vuorovaikutus. (OPH 2004.)

Kuviossa 1 näkyy tarinoissa esiintyvien mainintojen painotukset eri teemoihin. Kuviossa on säteittäinen kaavio, jonka asteikossa (0–30) on mainintojen lukumäärät ja kolmion muoto kertoo mainintojen painottumisen. Kummankin kehyskertomusvariaation tarinoissa esiintyvät maininnat painottuivat selkeästi psyykkiseen oppimisympäristöön liittyviin tekijöihin. Sosiaaliisiin tekijöihin liittyvät asiat saivat vähiten mainintoja. Kehyskertomusvariaatio A:n eli Tampereen yliopistoon hakevien tarinoissa esiintyneet maininnat jakaantuvat tasaisemmin kaikkiin teemoihin, joskin myös niissä on näkyvissä painottuminen psyykkisen oppimisympäristön teemaan. Kehyskertomusvariaatio B:n kertomuksissa maininnat painottuvat vielä selkeämmin psyykkiseen oppimisympäristön teemaan ja niissä ei ollut kuin yksi maininta liittyen sosiaaliisiin tekijöihin. Fyysiseen oppimisympäristöön liittyviä mainintoja oli kehyskertomusvariaatio B:ssä vähemmän kuin kehyskertomusvariaatio A:ssa.

Kuvio 1. Tarinoissa esiintyvien mainintojen painotukset teemoittain

Tampereen yliopistoon hakevat

Kehyskertomuksen A-version tarinoissa ylivoimaisesti eniten mainintoja tuli psyykkiseen oppimisympäristöön liittyen ($n=22/47$). Tarinoissa mainittiin useimmin hyvät opiskelumahdollisuudet. Nähtiin, että Tampereen yliopisto on suuri ja erilaisia opiskelumahdollisuuksia on paljon. Nuoret haluavat opiskelemaan aineita, jotka heitä kiinnostavat, eivät opiskelemaan vain siksi, että johonkin on päästävä kirjoille. Tampereen yliopistolla toimiikin kuusi eri tiedekuntaa, joihin otetaan vuosittain yhteensä noin 2000 uutta opiskelijaa (Tampereen yliopiston verkkosivut).

Seitsemän vastaajaa nosti esille tarinoissaan sen, että Tampereen yliopisto on tuttu ja turvallinen: *Nyt kun yliopisto on jo tuttu paikka on kiva jäädä tuttuun ja turvalliseen.* Yhdessä tarinassa mainittiin lisäksi muutoksen pelottavuus: *Muutos on pelottavaa, joten päätän pysyä tutussa ja turvallisessa ympäristössä.* Turvallisuudella opiskelijat voivat tarkoittaa sekä fyysistä turvallisuutta että henkistä turvallisuutta. Tuttuus ja turvallisuus liittyvät läheisesti opintoihin kiinnittymiseen. Kiinnittyminen edellyttää neljän osatekijän toteutumista: joustavien toiminta- ja ajattelutapojen kehittymisen tukemista,

opiskelijoiden mukaan ottamista akateemisen yhteisön jäseniksi, hyvinvointia tukevan toimintakulttuurin edistämistä ja toiveikkaiden tulevaisuuskuvien vahvistamista. Turvallisuuden tunne tulee siitä, että oppimisympäristö on opimista tukeva ja luottamuksellinen. (Mäkinen 2012.) Se, että opiskelija on jo osittain integroitunut Tampereen yliopistoon, vaikuttaa jatkossa sekä opiskelumotivaatioon että oppimiseen, mutta varsinkin akateemisen asiantuntijuuden kehittymiseen (Lähteenoja 2010). Psykkisiin tekijöihin ja kiinnostumiseen liittyivät myös tarinoissa esiintyvät kommentit hyvästä ilmapiiristä (... *koska kun olen täällä ollut olen huomannut, että yliopistolaisilla on hyvä yhteishenki ja heillä on hauskaa*) sekä siitä, että opiskelija on saanut lukiolaisena jo vähän kuvaa siitä, mitä yliopisto-opiskelu on, opiskellessaan samoissa tiloissa yliopisto-opiskelijoiden kanssa: *Olen päättänyt, että haluan lääkikseen ja haluan jatkaa opiskelua yliopistolla, koska olen nähnyt lukiolla ollessani tiloja ja kiinnostunut opiskelemaan täällä.*

Osa nuorista voi olla arkoja itsenäistymään ja parissa tarinassa tuli myös esille halu asua lähellä perhettään ja vanhoja ystäviään: *Lähes koko sukuni asuukin Tampereella ja on kiva jäädä lähelle ystäviä ja perhettä.* Nuorten asumisen liittyvässä tutkimuksessa (Kilpeläinen ym. 2014) nuorista kolmasosa arvioi itsenäistymiseen liittyvän taloudellisia huolia. Parikymmentä prosenttia tarvitsisi apua asunnon etsintään ja hieman alle viidesosa viranomaisten kanssa asioimiseen. Osa arvioi myös kärsivänsä yksinäisyydestä, jos asuisi omillaan. Suurin osa tutkimukseen osallistuneista oli tyytyväisiä asumiseen vanhempien kanssa ja 67 % kokee kotona asumisen turvalliseksi. (Kilpeläinen ym. 2014.)

Fyysiseen opiskeluympäristöön (n=16/47) liittyvissä tarinoissa tuotiin esille kampuksen viihtyisät ja avarat tilat: *Tilat yliopistolla ovat ihan mukavat ja avarat.* Myös maininnat tilojen siisteydestä ja uudehkoista tiloista nousivat esille: *Haluan hakea Tampereen yliopistoon koska tilat ovat siistit ja ruokalasta voi ostaa hyvää ruokaa.* Tilat, jotka ovat alun perin tehty yliopisto-opiskelijoille, voivat avata lukio-opiskelijoille aivan toisenlaiset tavat opiskeluun esimerkiksi hyödyntäen yliopiston kirjastoa tai vaikkapa ryhmätyötiloja. Tilat vanhassa koulukiinteistössä Nekalassa olivat hyvinkin perinteisen koulu maailman toimintojen mukaiset. Koulurakennuksissa näkyvätkin selvästi eri

aikakausien pedagogiset ihanteet ja arvostukset ja koulun fyysinen ympäristö määrittelee koulussa toimimista kaikkine puitteineen rajaten koulun toimintaa ja toisaalta mahdollistaen sinne erilaisia toimintoja ja ominaisuuksia. (Kii-lakoski 2012.) Fyysiseen opiskeluympäristöön liittyen vastaajat nostivat vielä esiin tyytyväisyyden opiskelupaikan sijaintiin sekä valtakunnallisesti että myös paikkana lähellä kotia: *...yliopisto on hyvällä paikalla eikä sinne ole pit-kä matka meiltä.* Yliopistokampuksen sijainti kaupungin ytimessä helpottaa sinne kulkemista ja Tampere on tarpeeksi iso kaupunki, jotta se on riittävän houkutteleva paikka nuoren asua.

Kertomuksissa viitattiin vähiten **sosiaalisiin tekijöihin** (n=9/47) eli sosiaaliseen verkostoon ja ihmisten väliseen vuorovaikutukseen liittyviin asioihin. Aineiston mukaan sosiaaliset kontaktit ovat monelle nuorelle tärkei-tä ja niihin halutaan pysyvyyttä. Lukioaikana on voitu saada ystäviä myös yli-opisto-opiskelijoista mikä osaltaan luo pysyvyyttä ihmissuhteisiin: *Jos jatka-i-sin samassa rakennuksessa, näkisin mukavia vanhoja opettajiakin useammin. Jos nuoremmat kaverini tulisivat Norssiin, näkisin heitäkin paljon useammin.* Lisäksi vastauksissa nostettiin esiin mukavat kokemukset yliopistokampuksel-la sekä ilmapiiriin että ihmisten suhteen:

Ympäristö ja ihmiset vaikuttivat vastaanottavilta, mikä kannusti itseä va-litsemaan juuri koulutukseni Tampereen yliopistoon. Kannustava ilmapiiri antaa hyvän mielen ja innostaa oppimaan uutta. Myös henkilökunta auttaa tarvittavissa tilanteissa eikä koskaan tunne oloaan yksinäiseksi, kun ympä-rillä on paljon ihmisiä. Erilaisuutta ei katsota outona vaan kannustetaan siihen.

Kannustavaan ilmapiiriin vaikuttaa mm. opiskelijan ja opettajan kohtaami-nen oppilaitoksessa. Vuorovaikutuksen laadun opettajan kanssa on todettu olevan merkittävä koulumyönteisyyttä selittävä tekijä, jopa ennen koulume-nestystä (Kalalahti 2007). Opetustilanteiden ja kohtaamisten pitäisi olla dia-logisia. Dialogisuus määräytyy paljolti opettajan ja oppilaan läsnäolevuudek-si. Oppilaiden kunnioituksen herättävät sellaiset opettajat, jotka kiireisessä maailmassa ehtivät kuuntelemaan oppilasta ja myös huomioimaan hänen nä-kökulmansa. Kuunteleva opettaja luo omalta osaltaan kannustavaa ilmapiiriä

sekä innostaa oppimaan. (Lundan 2003.) Myös oppivan yhteisön rakentuminen edellyttää dialogisuutta (OPH 2015).

Sosiaalsiin tekijöihin liittyen jossakin tarinassa nousi esille ajatus perinteistä ja perheen painostuksesta, mikä voi joissakin perheissä olla todella vahva: *Tampereen yliopistossa vanhempanikin ovat opiskelleet*. Vanhempien korkea koulutustaso lisää merkittävästi todennäköisyyttä siihen, että myös lapsi hankkii vähintään samantasoisen koulutuksen. Äidin korkea koulutus näyttää lisäävän todennäköisyyttä enemmän kuin isän vastaava koulutus. Itse koulutusalan periytyvyyden suhteen on poikkeuksia – vahvimmin periytyvät luonnontieteellisen, kasvatustieteellisen ja humanistisen alan koulutukset. Ammatinvalintaan vaikuttavat toki myös monet muut asiat, mutta kodin perintö näkyy selvästi lasten koulutuksessa. (Myrskylä 2009.)

Muualle kuin Tampereen yliopistoon hakevat

Myös tässä vastaajaryhmässä ylivoimaisesti eniten mainintoja tuli **psykkiseen oppimisympäristöön** liittyvistä asioista (n=29/39). Psykkiseen oppimisympäristöön liittyen esille tuli useampi kommentti koskien opiskelumahdollisuuksia. Vaikka Tampereen yliopiston koulutustarjonta on laaja, siitä puuttuu joitakin suosittuja aloja – kuten oikeustiede – mikä voi tehdä jonkun toisen yliopiston houkuttelevammaksi: *Haen Turkuun oikeustieteelliseen. Tämä joutuu yksinkertaisesti siitä, että haluan lakimieheksi*. Tällöin yliopistokampukselle integroitunut ja kotiutunut, oikeustieteitä opiskelemaan haluava nuori on oikeastaan pakotettu jatkamaan jossain toisessa yliopistossa. Melko monessa kertomuksessa nostettiin esiin vaihtelunhalu: *Samat maisemat lukiossa alkaivat kyllästyttää ja haluan vaihtaa paikkaa*. Joku toi esille myös psykkinen hyvinvoinnin, mikä voi heijastaa ongelmia esimerkiksi ystävyssuhteissa: *Myös uusiin ihmisiin ja ympäristöön tutustuminen voi edesauttaa omaa psykkinen hyvinvointiani*.

Toisaalta nuoret haluavat kokea uutta, mikä liittyy osaltaan myös itsenäistymiseen: *Toiselle paikkakunnalle muuttaessani olisi myös pakko hankkia oma asunto ja itsenäistyä*. 18–20-vuotiaista jo 67 % on muuttanut pois lapsuudenkodistaan. Yleensäkin Suomessa muutetaan pois lapsuudenkodista hyvinkin nuorena verrattuna muihin Euroopan maihin. Myös valtio tukee nuorten itse-

näistymistä maksamalla esimerkiksi asumistukia ja muita etuuksia. Itsenäistymisen halu on suurin poismuuton syy. Sen jälkeen suurimmat syyt ovat muutto toiselle paikkakunnalle opiskelun vuoksi ja muutto yhteen seurustelukumppanin kanssa. (Kilpeläinen ym. 2014.) Muuttoa toiseen opiskelukaupunkiin voi helpottaa se, että joillekin nuorille kavereista ja perheestä irtaantuminen on helpompaa – etenkin heille, jotka eivät tunne kovin syvää yhteenkuuluvaisuuden tunnetta ystäväpiiriinsä. Vuoden 2015 Nuorisobarometrin (Myllynie mi 2015) mukaan nuorison kokema tunne ystäväpiiriin kuulumisesta on heikentynyt jonkin verran. Kaiken kaikkiaan nuorison yhteenkuuluvaisuuden tunne eri sosiaalisiin yksikköihin (esim. perhe, ystäväpiiri, suku, kouluyhteisö) on trendinä heikkenevä.

Fyysiseen opiskeluympäristöön (n=9/39) liittyvistä aiheista esiin nostettiin mm. sisäilmaongelmat ja tilojen välimatkat toisistaan: *Mielestäni huono asia Tampereen yliopiston tiloissa on se, että täällä joutuu kävelemään edestakaisin kolmen rakennuksen välillä ulkokautta*. Monet lukiolaiset ovat tottuneet siihen, että kaikki tunnit pidetään yhdessä rakennuksessa. Yliopistomaailmaan normaalisti kuuluva liikkuminen rakennusten välillä voi tuntua hankalalta. Opiskelija ei välttämättä osaa ajatella, että sama käytäntö on myös muissa yliopistoissa. Yliopistot ovat yleensä oppilasmäärältään lukiota suurempia, eivätkä kaikki opiskelijat välttämättä mahdu samaan fyysiseen rakennukseen.

Maininnat sisäilmasta tulivat esiin useammassa kertomuksessa: *Tampereen yliopistossa on myös sisäilmaongelmia, jotka karkottavat minut*. Sisäilmaongelmat ovat valitettava nykypäivän ilmiö, ja esimerkiksi Tampereen tilakeskuksen vuonna 2016 tekemästä tutkimuksesta ilmenee, että vain seitsemän Tampereen peruskouluista ei kärsi sisäilmaongelmista. Tampereen lukioista kolmessa on esiintynyt yksittäisellä henkilöllä ja/tai yksittäisessä tilassa oireilua. Kysely lähetettiin päivähoiton, perusopetuksen ja toisen asteen koulujen vastuuhenkilöille. (Tampereen tilakeskus 2016.) Fyysiseen opiskeluympäristöön liittyen suurissa lukioissa koetaan ongelmalliseksi etenkin kiire ja melu, mutta myös sisäilman laatu aiheuttaa tyytymättömyyttä varsinkin pienemmissä lukioissa (Laitinen 2012).

Sosiaalisiin tekijöihin liittyviä asioita ei juuri mainittu muualla kuin Tampereen yliopistoon suuntautuvien tarinoissa. Yksi ainoa maininta Tam-

pereen yliopistoon hakevien tarinoissa liittyi siihen, että tarinan henkilö oli asunut aikoinaan Helsingissä ja ikävöi sinne: *Olen syntynyt Helsingissä, joten kaupunki on tuttu. Viihdyin Tampereen yliopistossa hyvin, mutta vaihtoni suuriin syy oli kaipuu kotikaupunkiini.*

Sosiaaliset tekijät liittyvätkin yleensä pysyvyyteen ja sosiaalisten suhteiden olemassa olevaan verkostoon, johon esimerkiksi koulussa liittyvät kaikki oppimistilanteessa mukana olevat tahot. Lisäksi sosiaaliset tekijät liittyvät myös perhesuhteisiin ja koulun ulkopuolisiin kaverisuhteisiin. (OPH 2004.) Muulle paikkakunnalle opiskelemaan muuttavalla opiskeluun liittyvien sosiaalisten suhteiden luominen alkaa alusta. Oletettavasti tämän vuoksi sosiaaliin tekijöihin viitattiin niukasti kertomuksissa, joissa eläydyttiin muihin yliopistoihin hakeutuvien opiskelijoiden tilanteeseen.

Molemmissa kehyskertomustarinoissa toistuvat seikat

Molempien kehyskertomusvariaatioiden tarinoissa maininnat painottuivat selkeästi psyykkiseen oppimisympäristöön liittyviin tekijöihin. Opiskelumahdollisuudet-alateema sai kummassakin variaatiossa paljon mainintoja – Tampereen yliopistoon hakevien tarinoissa valinnan monipuolisuutta kehuttiin ja muualle kuin Tampereen yliopistoon hakevien tarinoissa nähtiin muiden yliopistojen tarjonta parempana ja houkuttelevampana. Fyysiseen opiskeluympäristöön liittyvät maininnat toistuivat molemmissa kehyskertomusvariaatioissa, vaikkakin Tampereen yliopistoon hakevien vastauksissa niiden suhde muihin mainintoihin oli suurempi kuin muualle hakevien vastauksissa. Tampereen yliopistoon hakevien tarinoissa mainittiin siistit ja mukavat tilat ja muualle hakevien tarinoissa sisäilmaongelmat ja opiskelutilojen fyysinen pirstaleisuus. Sosiaaliin tekijöihin eli sosiaaliseen verkostoon, ihmissuhteisiin ja vuorovaikutukseen liittyvät asiat eivät toistuneet molempien kehyskertomusvariaatioiden tarinoissa.

Pohdinta ja johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin lukiolaisten näkemyksiä siitä, minkälaiset tekijät voivat vaikuttaa opintojen jatkamiseen joko Tampereen yliopistossa

tai jossain muussa yliopistossa tulevaisuudessa. Kummankin kehyskertomuksen johdannon pohjalta kirjoitetuissa tarinoissa esiintyneet asiat jakautuivat kolmeen pääteemaan: psyykkiseen opiskeluympäristöön, fyysiseen opiskelu-ympäristöön sekä sosiaalisiin tekijöihin. Kussakin teemassa esiintyi muutama selkeä, useamman kerran toistuva asia.

Tampereen yliopistoon hakevien tarinoissa tulivat eniten esille hyvän sijainnin ja fyysisen opiskeluympäristön lisäksi hyvät opiskelumahdollisuudet, tuttuus ja turvallisuus sekä hyvä ilmapiiri. Muualle kuin Tampereen yliopistoon hakevien kertomuksissa nostettiin pääasiassa esille paremmat opiskelumahdollisuudet, vaihtelunhalu sekä fyysinen opiskelu-ympäristö, mihin ei oltu tyytyväisiä Tampereella. Molempien kehyskertomusvariaatioiden pohjalta kirjoitetuissa tarinoissa yliopiston fyysiset tilat saivat paljon mainintoja – sekä moitteita että kehuja. Tämä voi johtua siitä, että opiskelijat opiskelevat yliopistokampuksella useammassa rakennuksessa ja rakennusten kunto ja tilojen viihtyvyys vaihtelevat.

Opiskelumahdollisuudet Tampereella nähtiin sekä hyvinä että huonoina. Huonona puolena mainittiin mm. oikeustieteellisten opintojen tarjonnan puuttuminen Tampereen yliopistossa. Toisaalta tarinoissa myös kehuittiin Tampereen yliopiston monipuolisuutta.

Fyysisten tiloihin liittyvien mainintojen suuri esiintyvyys tarinoissa voi johtua osittain siitä, että informantit ovat takertuneet kehyskertomuksen ohjeistuksessa sanaan ”tiloissa”: *Opiskelu yliopiston tiloissa on saanut sinut vakuuttumaan siitä, että haluat hakea juuri Tampereen yliopistoon.* Kertomus on voinut johdattaa vastaajat ajattelemaan fyysistä tilaa ja rajoittanut näin eläytymistä muihin aiheisiin. Toisaalta tilat yliopistokampuksella ovat normaalikoulusta tulleille lukiolaisille luonnollisesti yksi suuri opiskelu-ympäristön muutos. Mielenkiintoista olisi tutkia myös sitä, minkälaisia kertomuksia tulisi, jos vaihtoehtoina olisi ollut jatkaminen yliopistossa tai jollakin muulla koulutusasteella.

Tutkimusaineiston tarinat olivat eläytymismenetelmällä kerätyiksi tarinoiksi suhteellisen lyhyitä. Tähän on voinut vaikuttaa se, että aineisto kerättiin suurelta joukolta yhtä aikaa ja toisen tilaisuuden yhteydessä eli opiskelijakunnan yleiskokouksen jälkeen. Tällaisen aineistonkeruun hyvä puoli on se,

että saman tilaisuuden aikana saadaan kerättyä suuri määrä aineistoa. Vaikka eläytymismenetelmätarina voidaankin hyvin antaa kirjoitettavaksi ilman minkäänlaista etukäteisvaroitusta (Eskola 1997), olisi tarinoissa luultavasti olisi ollut enemmän pituutta, jos aineisto olisi kerätty esimerkiksi äidinkielen-tunnin tai jonkun muun oppitunnin aikana, jolloin oppilaat olisivat keskittyneet ja ehkä myös asennoituneet eri tavalla tarinoiden kirjoittamiseen. Tällöin olisi kuitenkin ollut haasteena saada koko aineisto kerättyä samanaikaisesti. Eri aikana kerätty aineisto ei välttämättä olisi ollut vertailukelpoinen, sillä jo tutkimukseen osallistuneet oppilaat saattavat keskustella aiheesta sellaisten oppilaiden kanssa, jotka eivät vielä ole tutkimukseen vastanneet ja näin etukäteen vaikuttaa heidän eläytymiseensä ja tarinoiden sisältöön. Myös opiskelijan saama kehyskertomusvariaatio on voinut vaikuttaa hänen vastaukseensa. Oppilas on voinut kokea opiskelun Tampereen yliopistokampuksella hyvinkin positiivisena ja joutunut eläytymään tarinaan, jossa ei sinne kuitenkaan hakeudu ja toisaalta myös toisinpäin eli negatiivisia kokemuksia omaava on joutunut eläytymään tarinaan, jossa hän hakee Tampereen yliopistoon. Täten vastaajan todelliset mielipiteet ja kokemukset saattavat rajoittaa eläytymistä ja siten myös vaikuttaa kertomusten sisältöön.

Tutkimusaineisto kuvaa hyvin sitä, millaisia ajatuksia lukioikäinen nuori käy läpi pohtiessaan tulevaa opiskelupaikkaansa ja valottaa samalla sitä, millaisia asenteita, mielikuvia ja ajatuksia he liittävät opiskelupaikan valintaan. Vastaajat olivat ehtineet aineistoa kerättäessä opiskella yliopistokampuksella jo lähes yhden lukukauden, ja vaikka eläytymismenetelmätarinat eivät välttämättä perustu vastaajien omiin kokemuksiin, puoltaa vastauksista löytyneet samankaltaisuudet ja aineiston kylläytyneisyys, että havainnot kertovat myös vastaajien omista kokemuksista. Tuloksia on kuitenkin tarpeellista jatkossa koetella myös muiden menetelmien ja tutkimusasetelmien avulla.

Kaiken kaikkiaan molempien kehyskertomusvariaatioiden tarinoissa esiin-tyvät asiat painottuivat selkeästi psyykkiseen oppimisympäristöön liittyviin tekijöihin. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella koulujen kannattaa siis panostaa kognitiivisen ympäristön sekä emotionaalisen ympäristön kehittä-miseen. Tulevaisuudessa voisi tutkia tarkemmin sitä, miten psyykkistä oppimis-ympäristöä juuri tällaisessa ympäristössä tulisi kehittää, jotta lukio-yliopisto-

yhteistyöstä ja samalla kampuksella toimimisesta saataisiin mahdollisimman suuri hyöty kaikille osapuolille. Tarpeellista olisi myös tutkia sitä, vaikuttaako yliopistokampuksella opiskelu siihen, haluaako lukiolainen ylipäättänsä hakea jatko-opintoihin yliopistoon vai jollekin muulle koulutusasteelle. Myönteisten kokemusten kautta lukio-opiskelijat voidaan saada innostumaan opintojen jatkamisesta – joko Tampereen yliopistossa tai jossain toisessa yliopistossa.

Lähteet

- Brooks, D.C. 2010. Space matters: The impact of formal learning environments on student learning. *British Journal of Educational Technology* 42 (5), 719–726.
- Doyle, T. 2008. Helping Students Learn in a Learner-centered Environment: A Guide to Facilitating Learning in Higher Education. <http://web.a.ebscohost.com/helios.uta.fi/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzIzNTM2MF9fQU41?sid=3f260b07-ddc1-42d2-8df6-4ec88949966e@sessionmgr4008&vid=0&format=EB&rid=1>. (Luettu 14.4.2017.)
- Columbia University. 2017. Programs for high school students. Columbia Universityn verkkosivut. <http://sps.columbia.edu/highschool>. (Luettu 16.4.2017.)
- Eskola, J., Karayilan, S., Kaski, T., Lehtola, T., Mäenpää, T., Nishimura-Sahi, O., Oede, A.-M., Rantanen, M., Saarinen, S., Toivikko, P., Valtonen, M. & Wallin, A. 2017. Eläytymismenetelmä 2017: Ohjeita ja kokemuksia menetelmästä kiinnostuneille. Tampere: Tampere University Press.
- Eskola, J. & Wallin, A. 2015. Eläytymismenetelmä: perusteet ja mahdollisuudet. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus, 56–69.
- Kalalahti, M. 2007. Opiskeluympäristöstä koulumyönteisyyttä? *Kasvatus* 38 (5), 417–431.
- Kiilakoski, T. 2012. Koulu nuorten näkemänä ja kokemana. *Tilannekatsaus – marraskuu 2012*. Muistiot 2012:6. Helsinki: Opetushallitus.
- Kilpeläinen, P., Kostiainen, E. & Laakso, S. 2015. Toiveet ja todellisuus. Nuorten asuminen 2014. Helsinki: Ympäristöministeriö.
- Laitinen, L. 2012. Onnelliset opintieillä? Lukiolaisten hyvinvointitutkimus 2012. Helsinki: Suomen lukiolaisten liitto.
- Lundan, A. 2003. Opiskelijan ja opettajan kohtaaminen lukiossa. *Kasvatus* 34 (5), 476–487.
- Lähteenoja, S. 2010. Uusien opiskelijoiden integroituminen yliopistoon. Sosiaalipsykologinen näkökulma. *Sosiaalipsykologisia tutkimuksia* 23. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Myllyniemi, S. (toim.) 2015. Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisosaain neuvottelukunnan julkaisuja 54. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Myrskylä, P. 2009. Koulutus periytyy edelleen. Hyvinvointikatsaus 1/2009. Tilastokeskus. http://www.stat.fi/artikkelit/2009/art_2009-03-16_002.html. (Luettu 9.4.2017.)
- Mäkinen, M. 2012. Yliopiston turvallisuuskulttuuri – kiinnittymistä opintoihin ja uskoa toiveikkaaseen tulevaisuuteen. Teoksessa E. Lindfors (toim.) *Kohti turvallisempaa oppilaitosta! Oppilaitosten turvallisuuden ja turvallisuuskasvatuksen tutkimus ja kehittämishaasteita*. Tampere: Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden yksikkö, 101–119.
- Normaalikoulun esittely. 2017. Tampereen yliopiston sivut. <http://www.uta.fi/normaalikoulu/esittely/tietoa.html>. (Luettu 13.3.2017.)

- NYU. 2017. NYU programs for high school students. New York Universityn verkkosivut. <https://www.nyu.edu/admissions/high-school-programs.html>. (Luettu 14.4.2017.)
- Opetushallitus. 2015. Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015. http://www.oph.fi/download/172124_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2015.pdf. (Luettu 8.4.2017.)
- Opetushallitus. 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. http://www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf. (Luettu 14.3.2017.)
- Piispanen, M. 2008. Hyvä oppimisympäristö. Oppilaiden, vanhempien ja opettajien hyvyyskäsitysten kohtaaminen peruskoulussa. Kasvatustieteen väitöskirja. Kokkola: Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius.
- Salmela-Aro, K. & Tuominen-Soini, H. 2013. Koulu-uupumuksesta innostukseen? Teoksessa J. Reivinen & L. Vähäkylä (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus, 165–172.
- Suomen virallinen tilasto. 2017. Koulutukseen hakeutuminen. Helsinki: Tilastokeskus. <http://www.stat.fi/til/khak/index.html>. (Luettu 13.3.2017.)
- Tampereen tilakeskus. 2016. Sisäilmakysely 2016. http://www.tampere.fi/tilakeskus/material/vbOfJLAGV/kyselytulosten_jaottelu.pdf. (Luettu 9.4.2017.)
- Tampereen yliopiston verkkosivut. Opiskelijaksi Tampereen yliopistoon. <http://www.uta.fi/opiskelijaksi>. (Luettu 15.5.2017.)
- Tynkkynen, L. 2013. Adolescents' Career Goals in Social Context. Doctoral thesis. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 461. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Wallin, A., Helenius, J., Saaranen-Kauppinen, A. & Eskola, J. 2015. Eläytymismenetelmän ensimmäiset kolme vuosikymmentä: menetelmällisestä erikoisuudesta vakiintuneeksi tutkimusmenetelmäksi. *Kasvatus* 43 (3), 247–259.